PAUL RICOEUR AND TEXTUAL HERMENEUTICS: CONTEXT, DISTANCE, WORLD OF THE TEXT

George Bondor, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The present paper (Paul Ricoeur and the Hermeneutics of Text: Context, Distance, and the „World of the Text") is an analysis of Ricoeur's conception of the text, in order to highlight the idea that text mediates our relationship with the world, with other people and with ourselves. After Ricoeur, the text unfolds before us a world ("the world of the text") inviting us to live in, a world that turns and form reader's self. I have my attention on the influences suffered by Ricoeur from the theories of Wayne C. Booth (about the implied author and the implied reader), Wolfgang Iser (about gaps), Roman Ingarden (places of indeterminacy), while trying to show how the theory of French philosopher articulates at the intersection between a semiotic (and in the same time methodological) theory of the text and the hermeneutic ontology, drawn from phenomenological assumptions (Husserl, Heidegger, Gadamer). Finally, I highlight the way in which Ricoeur find in biblical hermeneutics not an application of his ideas, but the model of any textual hermeneutics.

Keywords: Ricoeur, text, hermeneutics, world, self, distance.

Contribuţia de faţă este o analiză a concepţiei lui Ricoeur asupra textului, cu scopul de a pune în evidenţă ideea că textele mijlocesc relaţia noastră cu lumea, cu ceilalţi oameni şi cu noi înşine. După Ricoeur, textul desfăşoară în faţa noastră o lume („lumea textului"), invitându-ne să locuim în ea, o lume care transformă şi formează sinele cititorului. Voi încerca să surprind maniera în care concepţia filosofului francez se articulează la intersecţia între o teorie semiotică (şi în acelaşi timp metodologică) a textului şi ontologia hermeneutică, elaborată pornind de la premise fenomenologice (Husserl, Heidegger, Gadamer). În final, voi pune în evidenţă maniera în care Ricoeur găseşte în hermeneutica biblică nu un teren de aplicaţie a ideilor sale, ci modelul exemplar al oricărei hermeneutici a textului.

Text şi distanţă

Ricoeur aminteşte definiţia obişnuită a textului, pentru a-i aduce câteva critici severe, dar pertinente. Conform înţelegerii curente, textul este „orice discurs fixat prin scriere". Concepţia tradiţională asupra textului îl plasează deci pe acesta într-o continuitate aparent firească, neproblematică, cu gândirea şi discursul. Cu alte cuvinte, gândirea s-ar exprima prin discurs, iar cel din urmă s-ar fixa prin scriere. Dar este oare scrierea mereu posterioară vorbirii, se întreabă Ricoeur? Iar dacă da, conform cărui criteriu al succesiunii? Urmează ea discursului din punct de vedere strict cronologic? Sau dintr-unul logic? Ori poate din perspectivă psihologică sau, de ce nu, dintr-una socială? Oricare din aceste direcţii în care problema ar putea fi gândită nu e decât o falsificare a stării de fapt, o suprainterpretare. Căci scrierea apare, de fapt, tocmai în locul

BDD-A22335 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)

vorbirii, în absenţa acesteia[1]. Scriem atunci când nu putem sau nu vrem să vorbim. Aşadar gândirea se exprimă fie prin discurs, fie prin scriere. Alegem una sau alta din aceste căi. Prin urmare, relaţia între scriere şi lectură nu e deloc analoagă situaţiei dialogale a vorbirii. Dialogul presupune prezenţa interlocutorilor, în vreme ce scrierea şi lectura au loc tocmai din cauza distanţei dintre autor şi cititor. Cititorul nu-i adresează întrebări autorului, iar acesta nu răspunde. Dacă vorbirea uneşte, cartea separă, arată Ricoeur. Cititorul nu e prezent în actul scrierii, iar autorul nu e de faţă în actul lecturii. Desigur că, aşa cum arată Umberto Eco[2], fiecare autor orientează textul astfel încât să îşi construiască cititorul model, neaşteptând pasiv ca acesta să existe deja. În mod similar, cititorul construieşte sau, mai bine spus, proiectează autorul model, pornind chiar de la textul ca atare, de la stilul în care e scris, de la intenţiile şi conotaţiile ideologice pe care cititorul i le atribuie. Ideea este mai veche, fiind formulată de autori precum Wayne C. Booth şi Wolfgang Iser. Conform acestei abordări, autorul şi cititorul sunt implicaţi în text, sub forma „autorului implicit" şi a „cititorului implicit". Există o distincţie între autorul real şi autorul implicit, care este „sinele secund creat in interiorul operei"[3]. Pentru a înţelege opera (şi pentru a avea un sentiment de plăcere estetică), trebuie asumate credinţele autorului implicit cu privire la toate temele. O distincţie analoagă este făcută între cititorul real şi cititorul implicit, adică acel sine pe care cititorul îl dobândeşte în actul lecturii atunci când credinţele sale coincid cu cele ale autorului. „Privitor la adevăratele mele credinţe şi practici, trebuie să-mi subordonez mintea şi inima faţă de carte dacă vreau să mă bucur de ea pe deplin. (…) Pe scurt, autorul creează o imagine a sa şi o altă imagine a cititorului său; îşi creează cititorul ca un sine secund al său, iar lectura cea mai de succes este aceea în care cele două euri create, sinele autorului şi cel al cititorului, se potrivesc pe deplin"[4]. Conceptul de „cititor implicit" este preluat de Wolfgang Iser, care îl înţelege ca un model transcendental. Asumarea de către cititor a rolului propus de text nu presupune dispariţia dispoziţiilor sale habituale. Dimpotrivă, arată Iser, acestea alcătuiesc acel *Hintergrund*, acel orizont care face posibilă înţelegerea[5]. El funcţionează ca o preînţelegere fără de care receptarea nu ar fi posibilă sau ar conduce la o totală aneantizare a eului real al receptorului. În fapt, tocmai datorită ei oferta de rol a textului este întotdeauna realizată doar selectiv; ea este o „actualizare episodică"[6]. Pentru Iser, conceptul de cititor implicit „pune la dispoziţie orizontul relaţional pentru pluralitatea actualizărilor istorice şi individuale ale textului"[7].

Revenind la analiza textului, aşa cum o întreprinde Ricoeur, trebuie acceptat faptul că textul se substituie relaţiei de dialog. Iar această veritabilă „eliberare" a sa de paradigma oralităţii provoacă o „dublă bulversare": a raportului între limbaj şi lume şi a celui între text şi subiectivităţile implicate (autorul şi cititorul). Să le tratăm pe rând.

Mai întâi, textul bulversează relaţia limbajului cu lumea. Desigur că textul nu e lipsit de referinţă. El vorbeşte despre ceva, despre realitate. Doar că, în cazul textului, acea realitate nu e

[1] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, traducere de Vasile Tonoiu, Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 112.
[2] Umberto Eco, *Lector in fabula. Cooperarea interpretativă în textile narative*, traducere de Marina Spalas, Editura Univers, Bucureşti, 1991, pp. 80-100.
[3] Wayne C. Booth, *The Rhetoric of Fiction*, The University of Chicago Press, Chicago & London, 1961, p. 137.
[4] Ibidem, p. 138.
[5] Wolfgang Iser, *Der Akt des Lesens. Theorie ästhetischer Wirkung*, 4. Auflage, Wilhelm Fink Verlag, München, 1994, p. 65.
[6] Ibidem.
[7] Ibidem, p. 66.

BDD-A22335 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)

de faţă. Ea trebuie realizată prin lectură, printr-un act interpretativ[8]. Dimpotrivă, în cazul vorbirii realitatea e prezentă cu toate circumstanţele ei, cu ambianţa ei. În general, vorbim despre lucruri care sunt prezente, putând fi indicate direct, prin arătare cu degetul, iar dacă nu, despre lucruri care au fost sau vor fi de faţă, fiindu-le familiare interlocutorilor. Realitatea la care face trimitere vorbirea e prezentă în minţile interlocutorilor pentru că este lumea din jurul lor. Tocmai de aceea în vorbire facem uz de adverbe de timp şi de loc, de pronume personale etc. Lucrurile despre care vorbim sunt date laolaltă cu „contextul" lumii ambiante[9]. În cazul textelor, referinţa este sugerată de autor şi construită de cititor, care este inevitabil activ, colaborând la „realizarea" referinţei, adică, tot în termeni fenomenologici aplicaţi la teoria lecturii, la „umplerea"[10] spaţiilor albe ale textului.

Paternitatea acestei idei trebuie căutată la Roman Ingarden, care a aplicat fenomenologia la problema lecturii. După Ingarden, opera scrisă este întotdeauna neîncheiată. Ea prezintă lacune, „locuri de indeterminare" (*Unbestimmtheitsstellen*). Astfel, „textul este un ansamblu de instrucţii pe care cititorul individual sau public le împlineşte într-o manieră pasivă sau creatoare"[11] (Ricoeur 2001e, 142). În termenii lui Iser, fiecare text conţine spaţii goale (*Leerstellen*), pe care cititorul le umple (Iser, 1994-4, 284 ff.). Dacă Iser pune accent pe răspunsul cititorului individual, Jauss este interesat de răspunsul unui cititor public la nivelul aşteptărilor sale colective[12]. Ricoeur consideră că teoria lecturii şi cea a receptării ar trebui să evite pericolele psihologismului şi sociologismului. Desigur că cele două se presupun reciproc: „cititorul individual împărtăşeşte aşteptările deja sedimentate în publicul care îi ghidează lectura şi, pe de altă parte, aceste aşteptări publice rezultă din seria infinită de acte individuale de lectură"[13]. Tocmai de aceea, privitor la fiecare text (dar şi la fiecare context al vieţii) avem anumite aşteptări, legate de ceea ce ştim deja despre el, adică o înţelegere preliminară (*Vorverständnis*), temă asupra căreia insistă, în moduri diferite, autori precum Heidegger, Gadamer, Iser şi alţii. Relaţia circulară între lectura individuală şi receptarea publică trebuie inclusă în structura circulară, mai largă, existentă între lumea operei şi lumea cititorului. În termenii lui Ricoeur, trebuie descoperită referenţialitatea operei, capacitatea ei de „a remodela realitatea". Pe scurt, „sarcina hermeneuticii este de a însoţi activitatea structurantă care porneşte din interiorul vieţii, se investeşte în text şi, graţie lecturii private şi receptării publice, se reîntoarce la viaţă"[14].

Textul este aşadar un dat numai în contextul interpretării şi pornind de la ea[15]. În orice text referinţa este amânată. Am putea astfel susţine, împreună cu Ricoeur, că textul este „lipsit de

[8] Paul Ricoeur, op. cit., p. 114.
[9] Relaţia dintre vorbire, lumea ambiantă şi faptul de a fi în lume a primit o bună descriere fenomenologică din partea lui Martin Heidegger, *Fiinţă şi timp*, traducere de Gabriel Liiceanu şi Cătălin Cioabă, Humanitas, Bucureşti, 2003, pp. 211-227 (§§ 33-34).
[10] Pentru conceptul de „umplere" sau „împlinire" (*Erfüllung*), a se vedea Edmund Husserl, *Idei privitoare la o fenomenologie pură şi la o filozofie fenomenologică. Cartea întâi: Introducere generală în fenomenologia pură*, traducere de Christian Ferencz-Flatz, Humanitas, Bucureşti, 2011, p. 505.
[11] Paul Ricoeur, „Le texte comme identité dynamique", in Paul Ricoeur, *L'herméneutique biblique*, Présentation et traduction par François-Xavier Amherdt, Paris: Cerf, 2001, p. 142.
[12] Ibidem.
[13] Ibidem, p. 143.
[14] Ibidem.
[15] Hans-Georg Gadamer, „Text şi interpretare", în *Adevăr şi metodă,* vol. 2, traducere de Gabriel Cercel şi Larisa Dumitru, Ed. Teora, Bucureşti, 2001, p.

BDD-A22335 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)

lume" şi, tocmai de aceea, el devine liber să intre în relaţie cu toate celelalte texte[16]. Iar astfel el face parte dintr-un context mai larg, anume dintr-o lume intertextuală, cum e cea a literaturii. În definitiv, textul eliberează chiar şi cuvintele, care „nu mai pălesc în faţa lucrurilor". Ele se sustrag paradigmei imitaţiei, raportului numit de obicei *mimesis*. Funcţia cuvintelor scrise nu este cea de a descrie realitatea, de a o reprezenta. „Cuvintele scrise devin cuvinte pentru ele însele", adaugă Ricoeur. Ele formează o lume întreagă, despre care vorbim adesea când folosim expresii ca „lumea greacă", „lumea romană" etc.

În al doilea rând, textul bulversează subiectivităţile implicate, precum şi relaţia dintre ele. Căci textul se substituie relaţiei de dialog prezente în cazul vorbirii, fiind totodată semnul unei duble absenţe: „cititorul este absent din scriere; scriitorul este absent din lectură"[17]. Între text şi autorul său există o distanţă insurmontabilă, spre deosebire de actul vorbirii, faţă de care vorbitorul se află într-o naturală proximitate. Autorul nu trebuie înţeles după modelul locutorului vorbirii, drept cel care spune „eu" (Benveniste). Autorul este instituit de către text, îşi află locul în chiar spaţiul de semnificaţie trasat de scriitură[18]. La fel cum procedase şi Gadamer, Ricoeur lasă în urmă teoriile romantice axate pe autor, care susţineau că sarcina înţelegerii este de a reconstrui intenţia autorului. Subiectul nu mai este originea înţelegerii, ci mai degrabă rezultatul ei. Este o subiectivitate ultimă, nu primă[19]. Eul nu e stăpân peste sensul textului. Răspunzând propunerilor de sens ale textului („lucrului textului"), subiectul e format de către text. Acest proces e desemnat de Ricoeur prin conceptul de apropriere (*Zueignung*), termen preluat de la Heidegger[20].

Text şi aprop(r)iere

Aşadar textul suspendă referinţa de gradul I, întrucât nu există o lume reală comună autorului şi cititorului. Însă el deschide astfel către referinţa de gradul al II-lea. Se cuvin făcute aici câteva precizări. Ricoeur nu crede că lectorul trebuie să caute în spatele textului o aşa-zisă intenţie a autorului, care ar fi un fel de „lucru în sine" al textului. Desigur că orice autor proiectează în text o lume de posibilităţi. Dar ea nu e totuna cu intenţia autorului, căci textul, prin structurile sale, comportă o relativă autonomie faţă de intenţii de ordin psihologic. Analiza lui Ricoeur se orientează către ceea ce deschide textul, nu către ceea ce se află la originea lui. Iar orice text, cu precădere cel ficţional, suspendă referinţa directă, deschizând către o „referinţă neostensivă". Cu alte cuvinte, prin text „lumea nu mai este dezvăluită ca ansamblu de obiecte manevrabile, ci ca orizont al vieţii noastre şi al proiectului nostru, pe scurt ca *Lebenswelt*, ca fiinţare în lume". Deci referinţa textului nu mai este lumea înconjurătoare, alcătuită din obiectele cu care avem de-a face zi de zi, ci este o lume a vieţii (*Lebenswelt*), lumea deschisă prin proiectările noastre, adică însuşi faptul de a fi în lume (*in der Welt sein*) în faţa textului[21]. Uzând de terminologia husserliană, iar apoi de cea heideggeriană, Ricoeur arată că textul de ficţiune şi cel poetic distanţează sensul textului de intenţiile psihologice ale autorului, dar totodată distanţează referinţa textului de lumea articulată prin limbajul cotidian[22]. Interpretarea este

[16] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, ed. cit., p. 115.
[17] Ibidem, p. 113.
[18] Ibidem, p. 115.
[19] Ibidem, p. 49.
[20] Ibidem.
[21] Ibidem, pp. 48, 57, 104-105, 175, 265.
[22] Ibidem, p. 48.

BDD-A22335 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)

deplasată dinspre problema subiectivităţii către problema lumii, mai precis a lumii textului. În termeni semiotici, am putea spune că Ricoeur orientează întregul demers către axa text-cititor, într-un scenariu semantico-pragmatic. Căci ceea ce este importantă este propunerea de lume pe care o face textul, „lumea textului". Cititorul actualizează aceste posibilităţi găsite în text, dar face lucrul acesta punând în joc propriii săi posibili, lumea sa. Actul lecturii este deci interacţiunea dintre două seturi de posibilităţi: întrepătrunderea, colaborarea sau, dimpotrivă, ciocnirea lor. Cititorul îşi adaptează lumea proprie la lumea propusă de text în virtutea putinţei sale de a fi. Deplasarea sa din confortul lumii proprii pentru a întâlni o lume străină, cea propusă de text, nu e altceva decât un şir de variaţii imaginare prin care, pornind de la ceea ce deja ştie în lumea sa, se apropie de lumea propusă de text. Apropierea este însă o veritabilă *apropriere* numai dacă cititorul reuşeşte să pună între paranteze propriile sale iluzii. Aici Ricoeur face apel nu doar la reducţia fenomenologică, ci şi la hermeneuticile suspiciunii (Nietzsche, Freud, Marx) şi la critica ideologiilor (Habermas). Aproprierea presupune o distanţare de sine: „lucrul textului nu-mi devine ceva propriu decât dacă mă dezapropriez de mine însumi, pentru a da lucrului textului putinţa de a fi. Atunci schimb eul, sieşi maestru, cu sinele discipol al textului"[23]. Aproprierea (*Zueignung*) lucrului textului de către cititor este de fapt răspunsul subiectului faţă de posibilităţile deschise de text, faţă de lumea propusă de el, mai precis răspunsul dat unei duble distanţări, faţă de sensul şi faţă de referinţa textului[24]. Astfel, lectura sau interpretarea înseamnă explicitarea faptului de a fi în lume în faţa textului[25].

Ce este, în definitiv, interacţiunea între text şi cititor, aşa cum o gândeşte Ricoeur, la intersecţia unei fenomenologii a fiinţării umane cu o hermeneutică a textului? Răspunsul este unul complex, pentru că filosoful francez nu separă, în chip abstract, între viaţă şi text, între adevărul omului şi metodele textualiste de interpretare. Textul ne propune o lume pe care să o putem locui, deci una în care să ne proiectăm posibilităţile cele mai proprii[26]. Acesta e „lucrul" care trebuie interpretat într-un text, arată Ricoeur.

Care este însă natura posibililor şi a lumilor posibile? Şi în ce sens textul ficţional este o lume posibilă sau deschide către una? Pornind de la Nicholas Rescher, care propunea abordarea posibililor ca nişte constructe raţionale, Umberto Eco arată că „o lume posibilă este un construct cultural"[27]. O lume narativă împrumută proprietăţi de la lumea reală, suprapunându-i-se acesteia într-o mare măsură. Însă pentru Eco, a interpreta textul ca o lume posibilă pornind de la situarea noastră *hic et nunc*, într-o *Lebenswelt* a noastră („într-un *in-der-Welt-sein* al nostru") trebuie văzută ca o tentaţie nejustificată de a psihologiza actul lecturii. Desigur că trăim mereu în lumea noastră, recunoaşte Eco, „dar aici nu e vorba de «a trăi»"[28]. Cu alte cuvinte, ar trebui să adoptăm o atitudine propoziţională şi să avem în vedere simpla corespondenţă formală între două constructe (sau structuri): lumea narativă şi lumea „reală". Iar în acest scop, arată Eco, trebuie să

[23] Ibidem, pp. 49-50.
[24] Ibidem, p. 49.
[25] Ibidem, p. 105. Ricoeur dedică numeroase pagini conceptului de „explicitare" (Auslegung) din fenomenologia husserliană (a se vedea Edmund Husserl, *Meditaţii carteziene. O introducere în fenomenologie*, traducere de Aurelian Crăiuţu, Humanitas, Bucureşti, 1994). Despre receptarea conceptului husserlian de *Auslegung* în opera lui Ricoeur şi despre translaţiile de sens realizate de acesta, între *explicitare* şi *interpretare*, a se vedea George Bondor, „Problema explicitării. De la Husserl şi Heidegger la Ricoeur", în George Bondor & Cristian Nae (coord.), *Imagine şi text*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012, pp. 42-52.
[26] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, ed. cit., pp. 48 şi 106.
[27] Umberto Eco, op. cit., p. 178.
[28] Ibidem, p. 183.

BDD-A22335 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)

procedăm exact pe dos: să reducem lumea de referinţă (lumea reală) la măsura lumilor alternative. Aşadar lumea aceasta, percepută în chip imediat, trebuie redusă la un construct semiotic pentru a o putea compara cu lumile alternative[29]. Construcţia ei depinde de enciclopedia pe care o posedăm sau o alegem. Pentru omul medieval, bunăoară, lumea Bibliei ar trebui să fie „accesibilă" deoarece enciclopedia acestuia nu contrazice enciclopedia biblică[30].

Dacă dorim să construim o teorie semiotică a textului, fără îndoială că trebuie să procedăm cum ne învaţă Umberto Eco: să adoptăm o atitudine pur propoziţională şi să excludem din teorie lumea noastră (referinţa de gradul II, cum îi spune Ricoeur, *Lebenswelt*, cu termenul husserlian). După Eco, trebuie să depsihologizăm lumea textului, să o obiectivăm luând-o în considerare doar ca structură semiotică. Aceasta pentru că aici, în teorie, nu ne interesează viaţa. Iată motivul pentru care filosofia nu se identifică întru totul cu teoria. Ricoeur procedează asemeni unor fenomenologi precum Husserl şi Heidegger, care descriau lumea vieţii şi faptul de a fi în lume ca structuri ontologice, şi nu ca proprietăţi de ordin psihologic, dar fără a uita momentul semiotic, cel al teoriei obiectivante a textului. În definitiv, lumea vieţii (*Lebenswelt*) „nu este confundată cu nu ştiu ce nemijlocire inefabilă şi nu este identificată cu învelişul vital şi emoţional al experienţei umane, ci desemnează acea rezervă de sens, acel surplus de sens al experienţei vii, care face posibilă atitudinea obiectivatoare şi explicativă"[31].

Răspunsul lui Ricoeur este complex şi constă într-o dialectică a două momente care sunt privite de obicei ca excluzându-se reciproc. El nu susţine nici o teorie semiotică a textului conform căreia textul este doar construcţie a unui limbaj, şi nici o fenomenologie care nu ia în serios textul, mulţumindu-se să descrie structura existenţială a înţelegerii. Cele două poziţii îi apar ca fiind neexclusive, putând fi articulate într-o subtilă dialectică. Textul nu poate fi separat de viaţă şi nici viaţa nu e străină de lumea textelor (şi de tradiţia căreia îi aparţinem, am putea adăuga, în spirit gadamerian). A vorbi despre lumea pe care textul o propune înseamnă a vorbi şi despre limbaj, despre structuri narative. Lumea şi limbajul nu sunt două entităţi separate, care ar sta într-un simplu raport de reprezentare[32]. Limbajul nu e o simplă oglindă a lumii cotidiene, ci lumea este limbaj. Prin această formulare nu trebuie să credem că nu există lumea ca atare, exterioară nouă. Şi nici că lumea reală ar trebui redusă la un construct semiotic, cum propune Eco. Lumea textului este deopotrivă ansamblul posibililor umani şi al limbajului. În ea, cuvintele şi lucrurile nu se despart. Ficţiunea şi poezia ilustrează perfect această înţelegere a referinţei, ca o „referinţă neostensivă". Lumea textului, arată Ricoeur, produce o distanţare a realului în raport cu el însuşi. Ea provoacă o ruptură înlăuntrul lumii cotidiene: „ficţiunea, poezia deschid în realitatea cotidiană noi posibilităţi ale fiinţării-în-lume; ficţiunea şi poezia vizează fiinţa nu după modalitatea fiinţei-date, ci după aceea a putinţei-de-a-fi"[33]. Ideea este expusă nu doar în termeni împrumutaţi din vocabularul heideggerian, ci şi în termeni husserlieni: literatura operează asupra realului variaţii imaginative, metamorfozând realitatea cotidiană.

[29] Ibidem.
[30] Ibidem, p. 185.
[31] Eseuri, p. 57.
[32] Împotriva conceperii limbajului ca simplă reprezentare a realităţii scriu pagini convingătoare Ludwig Wittgenstein, *Cercetări filozofice*, traducere de Mircea Dumitru, Mircea Flonta, Adrian-Paul Iliescu, Humanitas, Bucureşti, 2004 şi Richard Rorty, *Contingenţă, ironie şi solidaritate*, traducere de Corina Sorana Ştefanov, Editura ALL, Bucureşti, 1998, cap. „Contingenţa limbajului".
[33] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, p. 106.

BDD-A22335 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)

Or, textul care modifică radical întreaga realitate este Biblia. El schimbă sensul istoriei şi, totodată, sinele cititorului. Iată motivul pentru care hermeneutica biblică este, pentru Ricoeur, modelul exemplar al oricărei concepţii despre text, dar şi al ontologiei. Această hermeneutică îşi asumă sarcina de a lăsa textul biblic să-şi expună propunerea de lume, cea numită în Biblie „lumea nouă", „noua alianţă", „noua naştere", „împărăţia lui Dumnezeu". Această lume proiectată este „orizontul experienţei posibile în care opera îşi deplasează cititorii"[34]. Cititorul care primeşte „noua lume" a Bibliei trăieşte de la început un sentiment de apartenenţă la aceasta. El se recunoaşte drept moştenitorul unei donaţii de sens originare, care modifică memoria, aşteptările şi speranţele sale[35]. Pe de o parte, lumea biblică nu e transmisă prin intenţii psihologice imediate, ci în mod mediat, prin structuri ale operei precum naraţiunea sau oracolul[36]. Pe de altă parte, lumea deschisă de Biblie îl formează pe om de-a lungul secolelor, prin semnele şi simbolurile în care credinţa a fost exprimată. Sub aceste forme ale ei, credinţa deschide posibilul cel mai propriu al libertăţii umane, devenind pentru om cuvântul lui Dumnezeu. Astfel, credinţa este o formă de apropriere[37]: textul biblic este aplicat la situaţia receptorului. Momentul exegezei, prin care este descoperit „sensul" textului biblic, este menit să provoace un moment al deciziei existenţiale personale şi al actualizării sensului în viaţa ca atare a cititorului[38]. În lumina hermeneuticii biblice, poate fi acum uşor de înţeles principiul hermeneutic care se aplică universal şi care sintetizează perfect „calea lungă a ontologiei" asumată de Ricoeur: „sarcina hermeneuticii este de a însoţi activitatea structurantă care porneşte din interiorul vieţii, se investeşte în text şi, graţie lecturii private şi receptării publice, se reîntoarce la viaţă"[39].

Bibliografie

George Bondor, „Problema explicitării. De la Husserl şi Heidegger la Ricoeur", în George Bondor & Cristian Nae (coord.), *Imagine şi text*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012, pp. 42-52.

Wayne C. Booth, *The Rhetoric of Fiction*, The University of Chicago Press, Chicago & London, 1961.

Umberto Eco, *Lector in fabula. Cooperarea interpretativă în textile narative*, traducere de Marina Spalas, Editura Univers, Bucureşti, 1991.

Martin Heidegger, *Fiinţă şi timp*, traducere de Gabriel Liiceanu şi Cătălin Cioabă, Humanitas, Bucureşti, 2003.

Edmund Husserl, *Meditaţii carteziene. O introducere în fenomenologie*, traducere de Aurelian Crăiuţu, Humanitas, Bucureşti, 1994.

[34] Paul Ricoeur, „Vers une théologie narrative: sa nécessité, ses ressources, ses difficultés", în Paul Ricoeur, *L'herméneutique biblique*, Présentation et traduction par François-Xavier Amherdt, Cerf, Paris, 2001, pp. 331-332.
[35] Paul Ricoeur, „Herméneutique. Les finalités de l'exégèse biblique", în Dominique Bourg, Antoine Lion, *La Bible en philosophie. Approches contemporaines*, Paris: Cerf, 1993, p. 32.
[36] Paul Ricoeur, *Du texte à l'action. Essais d'herméneutique II*, Paris, Éditions du Seuil, 1986, pp. 141-142.
[37] Ibidem, p. 146.
[38] Paul Ricoeur, *Le conflit des interprétations. Essais d'herméneutique*, Paris: Éditions du Seuil, 1969, pp. 389-390; André Lacoque, Paul Ricoeur, *Penser la Bible*, Seuil, Paris, 1998, p. 15.
[39] Paul Ricoeur, „Le texte comme identité dynamique", op. cit., p. 143.

BDD-A22335 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)

Edmund Husserl, *Idei privitoare la o fenomenologie pură şi la o filozofie fenomenologică. Cartea întâi: Introducere generală în fenomenologia pură*, traducere de Christian Ferencz-Flatz, Humanitas, Bucureşti, 2011.

Wolfgang Iser, *Der Akt des Lesens. Theorie ästhetischer Wirkung*, 4. Auflage, Wilhelm Fink Verlag, München, 1994.

André Lacoque, Paul Ricoeur, *Penser la Bible*, Seuil, Paris, 1998.

Paul Ricoeur, *Le conflit des interprétations. Essais d'herméneutique*, Éditions du Seuil, Paris, 1969.

Paul Ricoeur, *Du texte à l'action. Essais d'herméneutique II*, Éditions du Seuil, Paris, 1986.

Paul Ricoeur, „Herméneutique. Les finalités de l'exégèse biblique", în Dominique Bourg, Antoine Lion, *La Bible en philosophie. Approches contemporaines*, Cerf, Paris, 1993, pp. 27-51.

Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, traducere de Vasile Tonoiu, Humanitas, Bucureşti, 1995.

Paul Ricoeur, „Le texte comme identité dynamique", în Paul Ricoeur, *L'herméneutique biblique*, Présentation et traduction par François-Xavier Amherdt, Cerf, Paris, 2001, pp. 129-144.

Paul Ricoeur, „Vers une théologie narrative: sa nécessité, ses ressources, ses difficultés", în Paul Ricoeur, *L'herméneutique biblique*, Présentation et traduction par François-Xavier Amherdt, Cerf, Paris, 2001, pp. 326-342.

Richard Rorty, *Contingenţă, ironie şi solidaritate*, traducere de Corina Sorana Ştefanov, Editura ALL, Bucureşti, 1998.

Ludwig Wittgenstein, *Cercetări filozofice*, traducere de Mircea Dumitru, Mircea Flonta, Adrian-Paul Iliescu, Humanitas, Bucureşti, 2004.

BDD-A22335 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:56:08 UTC)